

центується на його результатах, і відповідальність за них загальна як викладача, так і студента. Власне заради отримання більшої самостійності у виборі шляхів засвоєння матеріалу, обліку інтересів і потреб майбутніх бухгалтерів і аудиторів, кращим студентам 4 курсу потрібно запропонувати самостійно підготувати і провести одне з практичних занять з дисципліни «Внутрішньогосподарський контроль». Слід зазначити, що усі студенти повинні успішно впоратися з покладеними на них завданнями. Використовувати самі інтерактивні методики проведення заняття, зокрема мозковий штурм, кейс-метод, ділова гра, проблемно-пошуковий і дискусійний метод. Юні викладачі могли б продемонструвати неабиякі здібності в залученні переважної більшості студентів до наукової дискусії, постановки проблемних питань і формування обґрунтованих висновків. У ході заняття студенти могли б отримали навички активних комунікацій, безконфліктного спілкування, ораторського мистецтва. Тому, вважаю за доцільне запропонувати експериментальний метод проведення заняття, де можна буде активізувати студентів, навчити їх самостійно приймати рішення, сприймати викладача як помічника і партнера.

Варбан Є.О., к.психол.н.,
доцент кафедри педагогіки та психології

РЕФЛЕКСІЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ В СТУДЕНТСЬКІ РОКИ

Суттєві соціальні та економічні зміни, що мають місце в світі та нашій країні зокрема, висувають особливі вимоги до рівня професіоналізму сучасних спеціалістів. Одним із найважливіших аспектів професійного розвитку особистості, а також її самореалізації є свідоме планування власного професійного розвитку, професійної кар'єри. Допомогти у цьому може рефлексивна підтримка професійного становлення майбутнього спеціаліста в студентські роки.

Відомо, що лише в процесі професійного навчання у ВНЗ відношення «людина – професія», що дотепер визначалося лише уявленнями особистості про обрану професію (не завжди вичерпними, часто інфантильними, ідеалізованими), починає опосередковуватися необхідністю включення студентів в активну, практичну діяльність, формування себе як професіонала, суб'єкта професійного відношення. На цьому етапі починає складатися образ «Я – як професіонал, що розвивається», відбувається формування та гармонізація необхідних професійних компетентностей, формується професійна само-ідентичність, що включає в себе рефлексивне прийняття і підтвердження внутрішньої і зовнішньої тотожності професіоналам у визначеній сфері трудової діяльності, що має відображення у різних образах «Я»: «Я як професіонал», «Мій ідеал професіонала», «Моя можлива кар'єра», «Мій спосіб досягнення професійного успіху» та ін.

На наш погляд, доцільним було б введення до навчального процесу своєрідного рефлексивного тренінгу, який можна було б реалізувати під час проведення практичних занять і самостійної роботи студентів з курсів психолого-педагогічного циклу, із застосуванням спеціальних прийомів розвитку різних аспектів професійної рефлексії.

Цей тренінг повинен носити характер взаємодії, що розвиває, у системі «викладач – студент як майбутній професіонал». Такий підхід дозволяє студентам зайняти активну позицію стосовно всіх етапів тренінгу і дає їм можливість: а) активізувати професіоналізацію як процес; б) звертатися до екзистенціальних феноменів – професійних змістів, цінностей, Я-концепції своєї майбутньої професійної діяльності; в) створити цілісний, багатогранний образ індивідуального професійного життя; г) сприяти формуванню й становленню «Я-концепції професіонала» тощо.

Тренінг дозволить особистості за допомогою рефлексії побачити в собі, розкрити, розгорнути, перевести в конкретні вчинки і дії свій професійний потенціал. Знання щодо способів і прийомів рефлексії, самопізнання, саморозвитку студенти одержують від викладача-психолога, який дає їм моделі рефлексивної діяльності через конкретні методичні прийоми, що мають рефлексивний характер. Ці прийоми повинні бути нескладними за змістом і не займати багато часу. Наприклад, можна використовувати проєктивні малюнки, написання творів на відповідну професійну тему або ж заповнення експрес-анкет, які містять питання про особливості професійного становлення особистості на даному етапі її розвитку та очікування від майбутнього.

Пропонована модель практичної підтримки професійного становлення за допомогою рефлексивних технік, може застосовуватися як для індивідуальної, так і для групової роботи зі студентами. У перспективі, на її основі можуть бути розроблені інші консультативні й тренінгові програми для збільшення числа рефлексивно-обдарованих особистостей, активно орієнтованих на професійне життя. Також, на наш погляд, техніки, запропоновані в цій моделі, можуть стати інструментарієм для відбору фахівців економічних спеціальностей.